

Tiivistelmä julkaisusta 139: Millenniaalien kirkko – Kulttuuriset muutokset ja kristillinen usko

Millenniaalit, kirkko ja todellisuuksien moninaisuus: inklusiivisuuden ja kontekstuaalisen teologian hahmotelmia

Artikkelikokoelma *Millenniaalien kirkko – kulttuuriset muutokset ja kristillinen usko* johdattaa lukijan tuoreen akateemisen tiedon lähteille siitä, mitä millenniaaleiksi ja postmillenniaaleiksi kutsutut sukupolvet ajattelevat kirkosta, katsomuksesta ja tärkeistä elämän arvoista. Teos on jatkoa monille sellaisille tutkimuksille, jotka pyrkivät tunnistamaan ja sanoittamaan sitä, millaisista kipupisteistä kirkon ja ihmisten suhteissa voisi tämän päivän Suomessa olla kyse – ja myös tarjoamaan ehdotuksia eteenpäin menemiseen. Vertaisarvioidut artikkelit analysoivat tuoreiden empiiristen aineistojen, historiallisten lähteiden ja viimeaikaisten teologisten argumenttien valossa sitä, mihin millenniaalit kaipaavat katseen kiinnittämistä.

Millenniaalit eli Y-sukupolvi määritellään useimmiten 1980-luvulta noin 1990-luvun puoliväliin syntyneiden ryhmäksi. Tätä nuorempaa polvea, 1990-luvun puolivälistä noin vuoteen 2015 syntyneitä postmillenniaaleja, kutsutaan yleisimmin diginatiiveiksi tai Z-sukupolveksi. Tästä sukupolvilähtökohdasta huolimatta kirjan keskeiset löydökset liittyvät yhtenäisten ryhmäidentiteettien sijaan moninaisuuteen, moniäänisyyteen ja moniarvoisuuteen. Toisaalta myös näitä sukupolvia yhdistäviä arvoja voidaan löytää.

Artikkelit haastavat lukijaa pohtimaan ja myös asemoimaan itseään ja ajatteluaan kirjan teemoihin. Sen sijaan, että millenniaalit ja postmillenniaalit nostettaisiin esille haastavina sukupolvina, läpi kirjan kulkee kysymys siitä, miten ”me” kaikki voisimme tuntea kuuluvuutta joukkoon. Millainen olisi kirkko, johon millenniaalikin haluaisi olla osallisena ja kokisi aitoa kuulumisen tunnetta? Tähän kysymykseen hahmotellaan teoksen artikkeleissa käytännöllisiä ja teologisia vastauksia. Artikkeleista piiryy myös kuva siitä, minkä vuoksi kirkko, uskonto tai hengellisyys koetaan vieraina – ja miten moninaisia ovat ne katsomukselliset valinnat, joita millenniaalit ja postmillenniaalit tekevät. Millenniaalien eletty todellisuus kutsuu kirkkoa vastaamaan muutoksiin, elämään muutoksen keskellä ja tekemään ajassa kiinni olevaa teologiaa.

Teos jakautuu neljään temaattiseen osioon. Ensimmäisessä osiossa *Kirkko, uskonto ja teologia muutoksen keskellä* Björn Vikström, Kati Tervo-Niemelä, Jenni Spännäri ja Sini Mikkola tarkastelevat niin yhteiskunnassa, perheissä kuin kirkon sisällä tapahtuvia muutoksia sekä vaatimuksia, joita ne asettavat. Vikström huomauttaa, että kirkko koetaan kankeana, patriarkaalisena ja hierarkkisena. Yhteiskunnassa näkyvä polarisaatio on toisaalta totta myös siellä, ja monet kysymykset jakavat mielipiteitä vahvasti, luovat raja-aitoja ja jakautumista. Vastalääkkeeksi tähän hän tuo esiin useita toimintatapoja ja arvoja, jotka rakentavat inklusiivisempaa kirkkoa. Tervo-Niemelän ja Spännärin artikkeli tarkastelee uskonnollisuuden muutoksia suomalaisissa perheissä eri sukupolvissa. Kirjoittajat osoittavat, että nuorempien ja vanhempien ikäpolvien erilaista uskonnollisuutta selittää sekä sukupolvimuutos että se, että ihmiset ovat nuorempina keskimäärin vähemmän uskonnollisia kuin vanhempina. He tuovat myös esiin, että uskonnollisuuden muutokset ovat selvästi moniulotteisempia kuin aiemmat tutkimukset ovat esittäneet. Sini Mikkola kysyy omassa artikkelissaan, ketä kirkossa puhutellaan ja millaisesta Jumalasta kirkossa puhutaan. Mikkola peräänkuuluttaa inklusiivista teologiaa, joka näkyisi kirkossa

niin jumalapuheen kuin ihmiskäsityksenkin tasolla. Hän kritisoi maskuliiniseen kieleen pitäytymistä ja antaa esimerkkejä niin historiasta kuin tämän päivän feministiteologiasta siitä, millä tavoin Jumalan ja inhimillisen olemisen tapoja on sanoitettu ja olisi mahdollista sanoittaa.

Kirjan toisessa osiossa *Yksilölliset ja yhteisölliset arvot* Tomi Kiilakoski, Eetu Kejonen ja Pietari Hannikainen tuovat esiin Y/Z-sukupolvien parissa tärkeitä pidettyjä arvoja, jotka nousevat yhtäältä yksilöllisyydestä ja toisaalta kirkon traditiosta. Kiilakoski tutkii nuorisotutkimukseen nojautuen, mitkä nuorten kokemuksiin ja elinolosuhteisiin liittyvät ilmiöt voisivat selittää nuoren sukupolven uskonnollisuuden muuttumista. Hän painottaa nuorempien sukupolvien globaalia näkökulmaa ja yksilöllisyyttä, joka on nuorille paitsi valinta myös sosiaalisesti tuotettu pakko. Kejosen fokuksessa ovat millenniaalien seksuaalisuus ja parisuhteet sekä niihin liittyvät asenteet ja käyttäytymismallit. Kejonen muistuttaa, että kirkolla on monia välineitä millenniaalien seksuaalisuuden ja parisuhteiden tukemiseen. Hän myös peräänkuuluttaa artikkelissaan muun muassa sinkkuuden teologian kehittämistä, mikä voisi resonoida monen millenniaalain eletyn todellisuuden kanssa. Hannikainen toteaa, että kirkon toiminnassa on kuilu nuorten toiminnan ja aikuisten toiminnan välissä, mutta uudet jumalanpalvelusyhteisöt ovat osittain paikanneet tätä kuilua. Hän tutkii Y/Z-sukupolvien edustajien kiinnittymistä uusiin jumalanpalvelusyhteisöihin ja toteaa niiden vetovoiman liittyvän eritoten kolmeen tekijään, joita ovat kulttuurinen ajanmukaisuus, yhteisöllisyys ja kiinnittyminen pyhään, vastavoimana maallistuvalla suomalaisella kulttuurilla.

Kirjan kolmas osio *Valittu katsomus ja yksilön toimijuus* kietoutuu hengellisyyden ja uskonnottomuuden, itsenäisen toimijuuden sekä valintojen ja arvojen koetteluun teemoihin. Laura Kallatsa osoittaa, että nuorten aikuisten toimijuus rakentuu ennen kaikkea vapaaehtoisuuden varaan. Suvun ja perheen perinteet vaikuttavat nuorten toimijuuteen taustalla, mutta ennen kaikkea nuoret aikuiset haluavat rakentaa itsenäisesti oman uskonnollisen polkunsu. Tyypillistä nuorille aikuisille on, että he haluavat saada uskonnosta jotain henkilökohtaisesti merkittävää, mutta samalla korostuu myös halu antaa muille. Nuoret aikuiset odottavat uskonnollisilta yhteisöiltä erityisesti dynaamisuutta ja henkilökohtaisesti koskettavia elämyksiä. Mitra Härkönen tutkii buddhalaisuuden merkitystä buddhalaiseksi identifioituille, sitä harjoittaville ja/tai siitä ammentaville 20–40-vuotiaille Y/Z-sukupolvien edustajille. Buddhalaisuus tarjoaa heille vastauksia eksistentiaaliin kysymyksiin ja elämässä koettuihin vastoinkäymisiin. Se antaa tulkintakehyksen omille kokemuksille ja tarjoaa käytännöllisen harjoituspolun, jota kulkemalla voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä ja sen kulkuun. Tutkitut Y- ja Z-sukupolven buddhalaiset sitoutuvat henkiseen harjoitukseen ja kuuluvat henkiseen yhteisöön, vaikka he eivät koe olevansa uskonnollisia ja kaihtavat uskonnollisia auktoriteetteja. Osion päättävä Tiina Parkkisen ja Teemu Tairan artikkeli tarkastelee uskonnottomaksi identifioituvien helsinkiläismillenniaalien uskontosuhdetta. Uskonnottomuudessa korostuu uskonnottoman aktivismin sijaan etäisyys uskontoon, ja kirkon yhteiskunnalliseen asemaan tutkitut uskonnottomat suhtautuvat kaksijakoisesti. Valtiojumalanpalvelukset nähdään kirkon valta-asemaa legitimoivina, kun taas sairaalapastoreiden toimintaan suhtaudutaan myönteisemmin siihen kytketyn auttamisen ajatuksen perusteella. Uskonnottomien helsinkiläismillenniaalien uskontosuhteessa näkyy yhtäältä välinpitämättömyys uskontoaiheisiin, toisaalta empiminen, epäily ja epäröinti vaikeaksi koetun aiheen äärellä.

Kirjan viimeisessä osiossa *Suuntaviivoja ja visioita tulevaisuuteen* katse suunnataan eteenpäin ja tartutaan esimerkiksi kysymykseen siitä, millaista teologiaa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa olisi jatkossa mielekäästä tehdä. Jyri Komulaisen artikkelissa tarkastellaan etsijyyttä katsomuksellisena orientaationa ja kysytään, mitä kirkko voisi oppia vuoropuhelussa uushindulaisuuden kanssa. Komulainen nostaa esiin muissakin artikkeleissa nousevaa kokemuksellisuuden kaipausta ja kysyy, miten kirkossa voitaisiin vahvistaa meditatiivista rukouselämää ja kristillistä mystiikkaa. Hän peräänkuuluttaa myös kehollisuuden vahvistamista ja

sitä kautta koettavaa intensiivistä Kristuksen läsnäoloa kuin myös kirkollisen ilmaisun ja sosiaalisten rakenteiden joustavuutta ja inklusiivisuutta. Yksilön toimijuus sekä mahdollisuus paremman tulevaisuuden kuvitteluun nousevat Anna Sofia Salosen, Marjukka Laihon, Anu Lainion ja Riikka Myllyksen artikkelin keskiöön. Kirjoittajat tarkastelevat yliopisto-opintoja suorittavien nuorten aikuisten ajatuksia paremmasta maailmasta vuonna 2050. Artikkelin osoittaa, että tulevaisuuteen suuntautuva ajattelu voi olla paitsi suurta ja mullistavaa, myös pientä ja arkista. Kirjoittajat muistuttavat, että vain moninaisia utopioita tutkimalla voidaan löytää tapoja edistää yhteiskunnan syviin rakenteisiin pureutuvien, maailmaa muuttavien tulevaisuuksien kuvittelua. Marjukka Laiho jatkaa näissä teemoissa hahmottelemalla artikkelissaan nuorten aikuisten kosmopoliittista elettyä teologiaa. Laihon mukaan usko, rakkaus ja toivo ovat edelleen merkityksellisiä kristinuskon ytimiä, joita nuoret aikuiset tarkastelevat kriittisesti mutta joita he myös kehittävät edelleen suhteessa omiin kokemuksiinsa. Toivo nousee olennaisimmaksi ja se hahmottuu nuorten aikuisten elämässä niin tekemisenä, tunteena kuin voimana.

Teos päättyy kurkottamaan varovaisesti kohti toivoa kirkosta, jossa teologiaa rakennetaan yhdessä ja merkityksellinen osallisuus toteutuu. Loppusanoissaan Jarmo Kokkonen ja Katri Vappula summaavat teoksen keskeistä viestiä: ”Kaivattua muutosta tapahtuu silloin, kun yhä uudet seurakuntalaisten ikäluokat ja sukupolvet löytävät merkityksellisen yhteyden kolmiyhteiseen Jumalaan ja saavat vapauden rakentaa seurakuntaa. – – Ihmisille merkityksellinen kirkko on inklusiivinen eli mukaan kutsuva, avoin, vastuullinen ja toivoa ylläpitävä yhteisö. Tällainen yhteisö toteuttaa uskonnonvapauden henkeä ja tarkoitusta.”